

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การสอนวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบธรรมเนียมการสอนอ่าน ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ ดังรายละเอียดในหัวข้อต่อไปนี้

2.1 สาระความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนภาษาไทย

2.1.1 จิตวิทยาในการเรียนรู้การสอนภาษาไทย

2.1.2 จุดประสงค์ของการเรียนรู้การสอนภาษาไทย

2.1.3 หลักการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา

2.1.4 แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนภาษาไทย

2.1.5 สื่อการเรียนรู้การสอนภาษาไทย

2.1.6 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้การสอนภาษาไทย

2.2 สาระความรู้เกี่ยวกับการสอนอ่านเบื้องต้น

2.2.1 วิธีสอนอ่านแบบสะกดตัวผสมคำ

2.2.2 วิธีสอนอ่านเป็นคำเป็นประโยค

2.2.3 วิธีสอนอ่านแบบใช้แผนภูมิประสบการณ์

2.3 สาระความรู้เกี่ยวกับการสอนภาษาไทยตามรูปแบบธรรมเนียมการสอนอ่าน

2.3.1 ความหมายและความเป็นมาของรูปแบบธรรมเนียมการสอนอ่าน

2.3.2 ลำดับขั้นของการสอนตามรูปแบบธรรมเนียมการสอนอ่าน

2.3.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้การสอนตามรูปแบบธรรมเนียมการสอนอ่าน

2.3.4 หลักการจัดกระบวนการเรียนรู้การสอนตามรูปแบบธรรมเนียมการสอนอ่าน

2.3.5 สื่อการเรียนรู้ของการสอนตามรูปแบบธรรมเนียมการสอนอ่าน

2.3.6 การวัดและประเมินผลของการสอนตามรูปแบบธรรมเนียมการสอนอ่าน

2.4 สาระความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

2.5 รูปแบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การสอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

โดยใช้รูปแบบธรรมเนียมการสอนอ่าน

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 สารความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย

องค์ประกอบที่สำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนอกจากจะต้องคำนึงถึงสติปัญญาของผู้เรียน การรับรู้ของผู้เรียน วิธีการถ่ายทอดของครู เนื้อหาสาระของวิชา หลักการสอนแล้ว สิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงประการหนึ่งคือ กระบวนการและหลักการทางจิตวิทยา โดยเฉพาะหลักจิตวิทยาในการสอนภาษาไทย ซึ่งจะส่งผลให้ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยให้เหมาะสมกับผู้เรียน ระดับความรู้ความสามารถ และสติปัญญาของผู้เรียน สามารถพัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2.1.1 จิตวิทยาในการเรียนการสอนภาษาไทย

ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อที่จะให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น ครูผู้สอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งพอๆ กับเนื้อหาสาระของวิชาภาษาไทย เพราะครูจะต้องเป็นผู้เลือกสรรกิจกรรมการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและความต้องการของผู้เรียน ซึ่งครูจะต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาบางประการ เพื่อนำไปในการสร้างบรรยากาศและจัดสภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป ในการเรียนการสอนภาษาไทยมีหลักจิตวิทยาที่ต้องคำนึงถึงหลายประการที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้

สมพร มั่นตะสูตร (2526) กล่าวว่า ความรู้พื้นฐานที่สำคัญในการสอนและการเรียนรู้ภาษาไทยนั้นมีอยู่หลายประการด้วยกันคือ จิตวิทยาการศึกษา จิตวิทยาพัฒนาการ และลักษณะธรรมชาติของภาษาไทย กล่าวในรายละเอียดของจิตวิทยาการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งจะต้องคำนึงถึงจิตวิทยาการศึกษาที่สำคัญหลายประการ คือ

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) การเรียนการสอนภาษาไทยต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นอันมาก การสอนจึงควรใช้วิธีสอนที่สามารถยืดหยุ่นได้ วิธีที่จะทำให้การสอนค่อนข้างได้ผลดี คือ การแบ่งกลุ่มกิจกรรมและการสร้างสถานการณ์ทางการสอนที่จะเสริมเด็กที่มีความสามารถสูงให้สูงยิ่งขึ้น และเสริมผู้มีความรู้ด้อยให้มีความองกาม มีพัฒนาการทางภาษา เป็นสิ่งที่ครูควรระลึกให้มาก

2. ความพร้อม (Readiness) คือสภาพความเจริญเติบโต ความรู้สึกรู้สีกพื้นฐานและความสนใจที่จะทำให้นักเรียนพร้อมที่จะรับรู้ในสิ่งที่ครูให้ องค์ประกอบสำคัญของความพร้อมมีหลายประการ คือ (Walter, 1980 อ้างถึงใน ทับทิม พรหมวิหารสัจจา , 2533)

วุฒิภาวะ หมายถึง ความพร้อมที่จะรับรู้เรื่องราวต่างๆ ตามอายุ เด็กยิ่งเจริญวัยเพียงใด ก็ยิ่งมีความพร้อมที่จะรับรู้มากขึ้นเพียงนั้น

ประสบการณ์ หรือความรู้เดิม หมายถึง ความพร้อมที่เกิดจากประสบการณ์ต่างๆ ที่ผ่าน
มา ประสบการณ์หรือความรู้เดิมมีผลต่อการเรียนของเด็ก

ความต่อเนื่องในบทเรียน การรับรู้จะง่ายขึ้นหากครูสอนในสิ่งที่เด็กสนใจ โดยสอนให้
ต่อเนื่องกันเป็นลำดับ

3. กระบวนการเรียนรู้ เด็กจะต้องเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เขาต้องเผชิญบ่อยๆ คือ
เรียนรู้จากการกระทำของตัวเองให้เด็กสามารถเรียนรู้โดยวิธีอีกอย่างหนึ่งที่ไม่มีการกระทำหรือจาก
ของจริง แต่เรียนรู้จากภาพหรือจินตนาการ และการเรียนรู้จากสัญลักษณ์ เป็นการเรียนรู้ที่สำคัญ
มากเพราะเด็กแปลการกระทำหรือจินตนาการออกมาเป็นคำพูด

4. เป้าหมายของการเรียนรู้ (Purposeful Learning) การตั้งเป้าหมายก่อนการสอนให้
เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ เป็นการกระตุ้นความสนใจในบทเรียนให้มากขึ้น เมื่อนักเรียนรู้ว่า
จุดมุ่งหมายของการเรียนคืออะไร เรียนแล้วจะได้รับประโยชน์อะไร ดังนั้นครูจะต้องตั้งจุดมุ่งหมาย
เฉพาะหรือจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมไว้ในแต่ละบทเรียน

5. การเรียนรู้โดยการฝึกฝน (Law of Exercise) กฎของการเรียนรู้ที่สำคัญอีกข้อหนึ่ง
คือ การฝึกหัดบ่อยๆ ทำให้การเรียนรู้ได้ผลเร็วยิ่งขึ้น ตามความเชื่อถือนักการศึกษาที่สำคัญ
คนหนึ่งคือ Thorndike ให้ความเห็นว่า การกระทำซ้ำๆ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ภาษา
ไทยเป็นวิชาทักษะ การฝึกฝนบ่อยๆ จะทำให้เกิดความแม่นยำในเนื้อหาดีขึ้น โดยเฉพาะในเรื่อง
ของการใช้ภาษา การเขียน การอ่านต่างๆ

6. การเรียนรู้โดยการลงมือกระทำ (Learning by Doing) การกระทำที่ได้ลงมือทำ
กิจกรรมจะทำให้เกิดการเรียนรู้ เพราะเท่ากับมีประสบการณ์ตรง ดังนั้นในการสอนภาษาไทยครูจึง
มิใช่ผู้ผูกขาดแต่เพียงผู้เดียวในการบรรยายความรู้ แต่ต้องให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วย
ตนเองให้มากที่สุด

7. กฎแห่งผล (Law Of Effect) ความเบื่อหน่ายต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนส่วนใหญ่
ย่อมเกิดจากวิธีการสอนและหากการจัดกิจกรรมไม่เป็นที่พอใจของผู้เรียนที่จะเรียนภาษาไทย ทำ
ให้เกิดความบกพร่องขึ้น ทางแก้ไขอย่างหนึ่ง คือ การตรวจผลงานของนักเรียน เมื่อผู้เรียนได้ทราบ
ผลการเรียนอย่างสม่ำเสมอ เห็นข้อดีข้อด้อยของตนเอง ย่อมเกิดกำลังใจที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของ
ตนและแสวงหาวิธีการที่ถูกต้อง

8. กฎแห่งการนำไปใช้ (Law of Use and Disuse) หมายถึง การเรียนรู้จะเกิดผลดีเมื่อ
มีการนำความรู้นั้นไปใช้ ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ หากฝึกจนเข้าใจและจำได้ดีแต่ไม่มีโอกาสได้ใช้
ก็อาจลืมได้ ดังนั้นจึงควรได้ฝึกบ่อยๆ จนเป็นนิสัย

9. กฎแห่งแรงจูงใจ (Law of Motivation) แรงจูงใจมีส่วนสำคัญยิ่งในการเรียนภาษา ครูสามารถสร้างให้เด็กเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนภาษาขึ้นมาได้ เช่น การเน้นให้เห็นความสำคัญของการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน การชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นและประโยชน์ของการฝึกทักษะต่างๆ

10. การเสริมกำลังใจ (Reinforcement) การเสริมกำลังใจเป็นการทำให้นักเรียนมีความภูมิใจที่ตนทำอะไรถูกต้อง เหมาะสมแล้วได้รับคำชมเชย การเสริมกำลังใจนั้นทำได้ทั้งด้วยวาจา ด้วยการให้รางวัล ด้วยการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือด้วยการแสดงออกทางอากัปกิริยา

2.1.2 จุดประสงค์การเรียนการสอนภาษาไทย

การเรียนการสอนภาษาไทยมุ่งให้นักเรียนมีพัฒนาการทางภาษา ทั้งด้านการฟัง พูด อ่าน และการเขียน จึงต้องปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณลักษณะ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2534)

- 1) มีทักษะในการฟัง พูด อ่านและเขียน โดยมีความรู้ความเข้าใจ หลักเกณฑ์อันเป็นพื้นฐานของการเรียนภาษา
- 2) สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารทั้งการรับรู้และถ่ายทอดความรู้สึกก็นึกคิดอย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล
- 3) สามารถใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล ตลอดจนใช้ภาษาในเชิงสร้างสรรค์ได้
- 4) มีนิสัยรักการอ่าน รู้จักเลือกหนังสือและใช้เวลาว่างในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือและแหล่งความรู้อื่นๆ
- 5) สามารถใช้ประสบการณ์จากการเรียนวิชาภาษาไทยในการคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา และวินิจฉัยเหตุการณ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผล
- 6) มีความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องต่อการเรียนวิชาภาษาไทยและวรรณคดี ทั้งในด้านวัฒนธรรมประจำชาติและการเสริมสร้างควมงามในชีวิต

2.1.3 หลักการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา

จากจุดมุ่งหมายในการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษาตามที่หลักสูตรกำหนด คือ เพื่อให้นักเรียนมีทักษะทางภาษา สามารถใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสำหรับสื่อสารและแสวงหาความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์เพื่อการดำรงชีวิตของตนเองและสังคมประเทศชาติ ดังนั้นการสอนภาษาไทยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงควรมีหลักการที่สำคัญต่อไปนี้ (วรรณิ โสมประยูร, 2537)

1. ในการสอนภาษาไทยควรนำจุดประสงค์ทั่วไปสอดแทรกทุกครั้งที่มีการเรียนการสอน

เพราะจุดประสงค์ทั่วไปเป็นจุดประสงค์หลักที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนตลอดเวลาที่จัดการเรียนการสอนภาษาไทยให้แก่เด็ก

2. การสอนภาษาไทยควรคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียน ซึ่งมี 3 ลักษณะด้วยกัน ดังนี้

2.1 ความพร้อมในการเรียนซึ่งจัดว่าเป็นความพร้อมก่อนเริ่มเรียน

2.2 ความพร้อมก่อนเริ่มวิชา ซึ่งจัดว่าเป็นความพร้อมก่อนที่จะเริ่มต้นเรียนวิชาภาษาไทยโดยเฉพาะ

2.3 ความพร้อมก่อนเริ่มเรียนบทใหม่ เมื่อจะเริ่มทำการสอนบทเรียนใหม่ ครูควรนำความรู้พื้นฐานมาเตรียมให้นักเรียนพร้อมเสียก่อน รวมทั้งควรนำสื่อมาไว้ให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะรับบทเรียนใหม่ด้วย เมื่อนักเรียนมีความพร้อมในเรื่องพื้นฐาน และพร้อมที่จะเรียนแล้ว การดำเนินกิจกรรมการเรียนก็จะบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

3. การสอนภาษาไทยมุ่งเน้นทักษะทางภาษามากกว่าเนื้อหาสาระ กล่าวคือ การสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษามุ่งที่จะพัฒนาทักษะการฟัง การอ่าน การพูด และการเขียนภาษาไทยเป็นสำคัญมากกว่าการเรียนรู้หลักภาษาไทย

4. การสอนภาษาไทยควรสอนทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนให้สัมพันธ์กัน โดยอาศัยหลักการบูรณาการ (Integration) เป็นส่วนสำคัญในการเชื่อมโยง เพื่อให้ทักษะทั้งสี่ผสมผสานกันได้อย่างสมบูรณ์

5. การสอนภาษาไทยควรสอนให้สัมพันธ์กับกลุ่มประสบการณ์อื่นๆ เนื่องจากการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา มุ่งเน้นการฝึกทักษะเป็นประการสำคัญ ดังนั้นจึงไม่มีเนื้อหาเป็นของตนเองโดยเฉพาะและจำเป็นต้องนำเนื้อหาจากกลุ่มประสบการณ์อื่นมาเป็นสถานการณ์เพื่อให้เกิดทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

6. การสอนภาษาไทยควรให้นักเรียนเป็นผู้แสดงเอง หรือให้มีส่วนร่วมในบทเรียนมากๆ ทั้งนี้เนื่องจากการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษาเน้นการฝึกทักษะ ซึ่งทักษะที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ต้องอาศัยการฝึกฝนและใช้สื่อการเรียนประกอบ ดังนั้นการสอนภาษาไทยจึงควรเน้นให้นักเรียนแสดงการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนด้วยตนเอง โดยครูเป็นเพียงผู้สร้างสถานการณ์และกำกับการแสดงของนักเรียนให้อยู่ในขอบเขตที่กำหนดไว้

7. การสอนภาษาไทยต้องเน้นให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักตัดสินใจแก้ปัญหาอยู่เสมอ กิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ในการสอนภาษาไทยจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ครูจึงควรสอนภาษาไทยโดยให้นักเรียนคิดอย่างสร้างสรรค์และคิดอย่างสมเหตุผล

8. การสอนภาษาไทยควรสอดแทรกคุณธรรม และให้รู้จักการทำงานร่วมกัน เนื่องจาก

การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษาเน้นทักษะทางภาษา และไม่มีเนื้อหา ดังนั้นครูจึงควรนำเนื้อหาที่เป็นคุณธรรมมาเป็นสถานการณ์แล้วฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน รวมทั้งนำกระบวนการกลุ่มมาใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อให้นักเรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและสามารถทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

9. การสอนภาษาไทยควรใช้วิธีสอนหลายๆ วิธี ผสมผสานกันตามรูปแบบที่เหมาะสม โดยเลือกให้เหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหา รวมทั้งคำนึงถึงวัยและความสามารถของเด็กเป็นส่วนประกอบ โดยควรใช้ทักษะกระบวนการเป็นแนวความคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนภาษาไทย

10. การนำเนื้อหาหรือทักษะจากคำอธิบายในหลักสูตรมาใช้เป็นสาระสำคัญในบทเรียน เพื่อความเหมาะสมและเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง ครูควรใช้หลักในการเลือกเนื้อหาหรือทักษะ ดังนี้

- 10.1 ควรจัดสอนเรื่องจากง่ายไปสู่เรื่องที่ยาก
- 10.2 ควรจัดสอนเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวไปสู่เรื่องที่ไกลตัว
- 10.3 ควรจัดสอนเรื่องที่เป็นรูปธรรมไปสู่เรื่องที่เป็นนามธรรม
- 10.4 ควรจัดสอนเรื่องที่ต้องรับผิดชอบน้อยไปสู่เรื่องที่ต้องรับผิดชอบมาก
- 10.5 ควรจัดสอนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์เดิมไปสู่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ใหม่

มณฑา ธงอินเนตร (2528) กล่าวว่า iva การเรียนการสอนภาษาไทย นอกจากจะมีความสำคัญในตัวของมันเองแล้ว ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้วิชาอื่นๆ ได้ดีอีกด้วย ดังนั้นการเรียนการสอนภาษาไทยจึงไม่น่าจำกัดอยู่เฉพาะชั่วโมงภาษาไทยเท่านั้นซึ่งการสอนภาษาไทยควรยึดหลักดังต่อไปนี้

1. สอนภาษาไทยให้สอดคล้องกับธรรมชาติ
2. สอนภาษาไทยเมื่อผู้เรียนมีความพร้อม นั่นคือ ควรมีการนำเข้าสู่บทเรียน
3. ควรมีการฝึกฝนอยู่เสมอภาษาไทยเป็นวิชาทักษะจึงต้องมีการฝึกฝนอยู่บ่อยๆ โดยครูจัดกิจกรรมหรือแบบฝึกหัดที่น่าสนใจ
4. ผู้สอนต้องเป็นตัวอย่างที่ดีทางภาษา
5. ฝึกให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยใช้หลักเกณฑ์ที่เรียนมาเรียนรู้ค่า และความรู้ใหม่
6. ใช้สื่อในการสอนภาษาไทย เพื่อให้เด็กรู้ค่าด้วยความเข้าใจ
7. สอดแทรกการสอนภาษาไทยได้ในทุกวิชา

8. สอนภาษาไทยให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น
9. ควรส่งเสริมการคิดในการสอนภาษา การสอนให้เด็กคิดเป็นมีเหตุผล มีวิจารณ์ญาณ รู้จักแก้ปัญหา ครูสอนได้โดยรู้จักใช้คำถาม
10. ต้องประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นระยะ
11. เรื่องที่นำมาสอน ต้องมีความหมายต่อผู้เรียน เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวเด็ก เป็นรูปธรรมและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน

12. เน้นการพัฒนาการทางภาษาของนักเรียน ในการวัดและประเมินผลต้องคำนึงถึงวัย ระดับชั้น นักเรียนในชั้นต้นๆ จะฝึกเรื่องที่มีโครงสร้างง่ายๆ พอชั้นสูงขึ้นก็จะยากและซับซ้อนขึ้น ตามลำดับ ดังนั้นขั้นตอนความสามารถของนักเรียนจะเป็นไปตามกระบวนการที่ครูสอน เรื่องบางเรื่องสามารถเรียนได้ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงมหาวิทยาลัย เช่น การรายงาน การอภิปราย การโต้วาที ฯลฯ จึงต้องมีการวัดผลหรือประเมินผลโดยใช้เกณฑ์ที่แตกต่างกัน โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียนเป็นหลัก

13. ส่งเสริมให้นักเรียนประเมินผลการเรียนภาษาของตนเองเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นตามลำดับ
14. ศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องทางภาษาของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยใช้วิธีการที่เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนใช้ภาษาได้ถูกต้อง

15. สอนซ่อมเสริมเมื่อทราบว่านักเรียนขาดทักษะทางภาษาในด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายๆ ด้าน เพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุผลสำเร็จในการเรียนภาษาไทย

16. การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเรียนภาษาไทยด้วยความสนุกสนาน โดยการใช้ เกม เพลง เพื่อเป็นสื่อช่วยให้นักเรียนชอบเรียนภาษาไทยและรักภาษาไทย

17. จัดหาหนังสือที่เหมาะสมมาให้นักเรียนอ่านมากๆ เพื่อส่งเสริมการอ่านหนังสือในห้องสมุด เพื่อให้นักเรียนอ่านคล่องและมีความรู้ทางภาษา

สนธิ สัตโยภาส (2526) ได้กล่าวถึงหลักการสอนภาษาไทยโดยทั่วไปว่า ครูภาษาไทย ควรคำนึงถึงสิ่งที่เป็นปัจจัยที่จะทำให้การสอนภาษาไทยของครูได้ผลดี ดังนี้

1. สอนภาษาไทยให้สอดคล้องกับธรรมชาติ สอนให้สัมพันธ์ทักษะทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนในแต่ละครั้ง
2. ควรสอดแทรกทักษะทางภาษาขณะที่มีการเรียนการสอน เพราะเราถือว่าภาษาไทยเป็นปัจจัยของการเรียนทุกวิชา ถ้าพบข้อบกพร่องเกี่ยวกับทักษะทางภาษาไทยในขณะที่เรียนวิชาใด ควรแก้ไขทันที

3. สอนภาษาไทยให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ซึ่งในขณะสอนภาษาไทย ถ้าเนื้อหานั้นไปเกี่ยวข้องกับวิชาใดควรสอนให้สัมพันธ์กันได้เลย เช่น เล่าเรื่องประวัติศาสตร์บางตอน วาดภาพตามจินตนาการในเรื่อง สุขภาพอนามัย เป็นต้น
4. สอนภาษาไทยเมื่อผู้เรียนมีความพร้อม เราจะเห็นได้ว่าในหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จะเริ่มด้วยการฝึกความพร้อมจำนวน 150 คาบ เพื่อเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนเนื้อหาภาษาไทยต่อไป และอีกประการหนึ่งในการสอนแต่ละครั้งควรเริ่มด้วยการนำให้เด็กมีความพร้อมทั้งทางกายและใจที่จะเรียนก่อน โดยหมายรวมถึง “การนำเข้าสู่บทเรียน” ด้วย
5. เรื่องที่นำมาสอนควรมีความหมายต่อผู้เรียน โดยเป็นเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก เรื่องที่ใกล้ตัวเด็ก มีความเป็นรูปธรรมและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็ก
6. ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ ควรฝึกบ่อยๆ การเรียนจึงจะได้ผลดี ควรหาแบบฝึกทักษะให้เด็กได้ฝึกทำอย่างต่อเนื่องพอ
7. การสอนภาษาไทยโดยใช้สื่อการสอน เพื่อให้เกิดความสนใจ และความเข้าใจในบทเรียนยิ่งขึ้น
8. สอนภาษาไทยโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะเด็กเล็กๆ เพื่อช่วยให้เด็กเรียนด้วยความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ครูควรเปลี่ยนแปลงวิธีสอน และกิจกรรมอยู่เสมอ
9. สอนภาษาไทยโดยฝึกให้ผู้เรียนรู้จักใช้ความคิด เพราะเป็นสิ่งที่ติดตัวเด็กมาตั้งแต่กำเนิด ครูควรสอนให้เด็กคิดเป็น มีเหตุผล มีวิจารณ์ญาณ แม้แต่เด็กเล็กครูก็ควรสอนให้คิดได้โดยใช้คำถามนำ
10. ควรมีการเสริมแรงและการจูงใจอยู่เสมอ เช่น การให้รางวัล การลงโทษ การติ การชมเชย การให้คะแนน การแสดงการยอมรับของครู เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า หลักในการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษานั้นควรยึดหลักสำคัญในการสอน คือ การสอนภาษาไทยโดยคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียน มุ่งเน้นทักษะทางภาษาทั้ง 4 คือ ทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนมากกว่าสอนความรู้ทางหลักภาษานอกจากนี้ควรเน้นการสอนที่สอดคล้องกับหลักธรรมชาติ กล่าวคือ การสอนภาษาไทยให้สัมพันธ์ทักษะโดยอาศัยหลักการบูรณาการทักษะทั้ง 4 ให้ประสานสัมพันธ์กัน รวมทั้งสอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นๆ วิธีการในการสอนภาษาไทยต้องจัดให้หลากหลายวิธีตามความเหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหา และคำนึงถึงวัย ความสามารถและความสนใจของผู้เรียนเป็นส่วนประกอบสำคัญ

2.1.4 แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา มีแนวในการจัด

มากมายเพื่อเอื้อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทางภาษาและสนองให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด ซึ่ง วรณีย์ โสมประยูร (2537) ได้เสนอแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยดังนี้

1. ฝึกทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนให้ถูกต้องคล่องแคล่ว โดยการฝึกทักษะแต่ละอย่างให้แม่นยำ แล้วจึงฝึกทักษะทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กัน รวมทั้งส่งเสริมความคิดควบคู่กันไปด้วย
2. สอนให้ถูกต้องตามหลักการสอนภาษา ซึ่งกระบวนการเรียนภาษาไทยโดยทั่วไปอาจจะเริ่มต้นจากการเรียนคำก่อน ผู้เรียนต้องฝึกอ่านและเข้าใจความหมายของคำ รู้จักนำคำไปใช้แต่งประโยคให้ถูกต้อง ได้ใจความ จากนั้นฝึกการนำประโยคไปเรียงต่อกันให้เป็นเรื่องราวหรือเป็นข้อความตามลำดับ การฝึกทักษะการใช้ภาษานั้นการสื่อความหมายให้เข้าใจตรงกัน ตลอดจนส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์ และมีวิจารณญาณในการใช้ภาษา
3. ฝึกให้ผู้เรียนรู้หลักเกณฑ์ทางภาษาควบคู่ไปกับการใช้ภาษาและให้รู้วัฒนธรรมทางภาษา
4. ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ และสังเคราะห์สิ่งที่ได้ฟังและอ่าน เพื่อฝึกการคิดแก้ปัญหาและให้มีวิจารณญาณในการใช้ภาษา
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนภาษาไทยไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวัน และใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนกลุ่มประสบการณ์อื่นๆ
6. ปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย โดยสอนให้เห็นคุณค่าและตระหนักในความสำคัญของภาษาไทย ทั้งในส่วนที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการสื่อสารและในด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ
7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความจรรโลงใจโดยใช้ธรรมชาติ บทร้อยแก้ว และร้อยกรองที่เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น มาเป็นสื่อการเรียนการสอน
8. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน และเฝ้าหาความรู้จากแหล่งต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต
9. สอดแทรกคุณธรรมต่างๆ เช่น ความมีระเบียบวินัย ความอดทน ความขยัน ความรับผิดชอบ เพื่อให้การเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
10. ฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกต จดจำ และจดบันทึกสิ่งต่างๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ทางภาษา ได้รับความรู้ความเพลิดเพลิน และเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
11. นำภาษาที่ใช้ในสังคมแวดล้อมมาเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้สัมพันธ์กับ

การเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

12. ให้แบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะในเรื่องการใช้ภาษาของครูในการสอน และการสื่อความในโรงเรียน

13. เน้นพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียน ในการวัดผลประเมินผล ต้องคำนึงถึงวัยและระดับขั้นของผู้เรียน ในขั้นต้นๆ จะฝึกเรื่องที่มีโครงสร้างง่าย ๆ และจะยากและซับซ้อนยิ่งขึ้นเมื่อระดับขั้นสูงขึ้นไป ดังนั้นขั้นตอนความสามารถของผู้เรียนจะเป็นไปตามกระบวนการที่ครูสอน เรื่องบางเรื่องสามารถเรียนได้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมหาวิทยาลัยเช่น การรายงาน การอภิปราย การโต้แย้ง ฯลฯ จึงต้องมีการวัดผลหรือประเมินผลโดยใช้เกณฑ์ที่ต่างกัน โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียนเป็นหลัก

14. ส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินผลการเรียนภาษาของตนเอง เพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นตามลำดับ

15. ศึกษา ติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องทางภาษาของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนใช้ภาษาได้ถูกต้อง

16. สอนซ่อมเสริมเมื่อทราบว่าผู้เรียนขาดทักษะทางภาษาด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายๆ ด้านเพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดผลสำเร็จในการเรียนภาษาไทย

17. จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเรียนภาษาไทยด้วยความสนใจและสนุกสนาน โดยใช้เกม เพลง เป็นสื่อช่วย เพื่อให้ผู้เรียนชอบเรียนภาษาไทยและรักภาษาไทย

18. จัดทำหนังสือที่เหมาะสมมาให้ผู้เรียนอ่านมากๆ หรือส่งเสริมการอ่านหนังสือในห้องสมุด เพื่อให้ผู้เรียนอ่านคล่อง และมีความรู้กว้างขวาง

กรมวิชาการ (2534) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยไว้ว่า ให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยฝึกทักษะทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กัน และควรฝึกซ้ำบ่อยๆ จนเกิดความชำนาญและหมั่นฝึกทบทวนอยู่เสมอ และควรฝึกให้นักเรียนรู้จักกฎเกณฑ์ทางภาษาควบคู่ไปกับการใช้ภาษาและให้รู้วัฒนธรรมทางภาษา นอกจากนั้นครูยังต้องส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนภาษาไทยไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวันและใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนกลุ่มประสบการณ์อื่นๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความพอใจในความงามของภาษา เพื่อให้เกิดความจรรโลงใจ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน ฝึกหาความรู้อยู่เสมอ นอกจากนั้นครูต้องสอดแทรกคุณธรรมต่างๆ ให้กับนักเรียนอยู่เสมอ รวมทั้งครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน โดยเฉพาะในเรื่องการใช้ภาษาของครูในการสอนและสื่อความหมายในโรงเรียน

อัจฉรา ชีวพันธ์ (2531) ได้กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทยในระดับ

ประถมศึกษาที่มีคุณค่านั้นจะช่วยให้นักเรียนได้รับประโยชน์ในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ดังนั้นครูผู้สอนควรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาศึกษา ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทย ต้องจัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอนตามหลักสูตร หรือบทเรียนนั้นๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถบรรลุจุดประสงค์ในด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านเจตคติและด้านทักษะทางภาษา
2. ควรจัดอย่างมีลำดับขั้นตอน เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาไทยเป็นทักษะที่จะต้องมีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ สามารถใช้ได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อฝึกทักษะทางภาษาควรจัดให้เรียนจากสิ่งที่ย่อยไปสู่สิ่งที่ยากและซับซ้อนขึ้น จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปยังสิ่งที่ไกลตัว และจากสิ่งที่เป็กรูปธรรมไปสู่สิ่งที่เป็รนามธรรม
3. ควรจัดให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัย ความสามารถและความต้องการของนักเรียน เช่น นักเรียนในระดับประถมศึกษามีความต้องการความสำเร็จ ดังนั้นผู้สอนควรคำนึงถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จมากกว่าความล้มเหลว ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน และกิจกรรมที่จัดก็ไม่ควรยากเกินไปและควรเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของนักเรียนเพื่อกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น
4. การจัดกิจกรรมการสอนจะต้องใช้เวลาไม่ยาวนานเกินไป เพราะนักเรียนในวัยประถมศึกษา - ศึกษามีช่วงความสนใจค่อนข้างสั้น
5. ควรจัดกิจกรรมให้อยู่ในรูปของทักษะสัมพันธ์เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะทางภาษาในด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนได้อย่างสอดคล้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันจะต้องมีการรับสารและส่งสารอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการจัดกิจกรรมในเชิงทักษะสัมพันธ์จะช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะต่างๆ ได้มากและมีความหมายมากขึ้น
6. การจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษาควรคำนึงเสมอว่า สื่อการเรียนที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมนั้นควรจะต้องเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่จัดหาได้ง่ายในท้องถิ่นแต่ละแห่งควรเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ราคาถูก และควรใช้ให้คุ้มค่า
7. การจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทยควรจัดในรูปกิจกรรมต่างๆ โดยพยายามดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงให้น่าสนใจ ไม่ควรใช้การสอนโดยใช้กิจกรรมแบบเดียวที่ซ้ำซาก เพราะจะทำให้ นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่สนใจบทเรียนเท่าที่ควร
8. ในการจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทยควรให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกอย่างทั่วถึง ให้นักเรียนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกัน เพราะจะทำให้เขาได้ฝึกฝนและได้ร่วม

กิจกรรมได้เต็มที่

สุพิน บุญชูวงศ์ (2534) ได้กล่าวถึงวิธีการในการเลือกจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยว่าจะต้องเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติและเกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจ การปรับตัว เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ 3 ด้านคือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย จัดลำดับขั้นตอนแต่ละกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จัดลำดับการสอนจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปสู่สิ่งที่เป็นนามธรรม จัดให้เหมาะสมกับวัยและความพร้อมของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดการทำงานอย่างง่าย ๆ ไปสู่การให้เหตุผล เป็นกิจกรรมที่ทำทลายความสนใจ พัฒนาความคิด ให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต วิเคราะห์ อภิปรายและแก้ปัญหาตามแนวทางของตนเอง ใช้สื่อการเรียนหลายประเภท เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเปิดกว้างทั้งในด้านเนื้อหา และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่

สมปิต ตัญญูรัตน (2538, อ้างถึงใน ลักษณะ เจริญกุล, 2539) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยว่า ครูควรจัดให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน สัมพันธ์ทักษะและประสบความสำเร็จ จัดกิจกรรมให้สนุกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความพอใจที่จะเรียน เรียนด้วยความรู้สึกไม่เบื่อหน่าย ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรจัดให้ผู้เรียนฝึกทักษะร่วมกันทั้งชั้น ฝึกทักษะเป็นกลุ่ม แล้วจึงฝึกทักษะเป็นรายบุคคลด้วยการทำแบบฝึกหัด เพื่อให้ผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียน และเกิดเจตคติที่ดีในการเรียนมากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียน โดยเน้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อความหมายให้เข้าใจตรงกัน และนำไปใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน แนวในการจัดกิจกรรมนั้นเน้นที่การฝึกทักษะทางภาษาทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย โดยใช้รูปแบบวรรณกรรมอนุสอนอ่านซึ่งเป็นวิธีสอนอีกวิธีหนึ่งที่เหมาะสม ในการนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา เพราะมีการฝึกทักษะทั้ง 4 อย่างสัมพันธ์กันและเน้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อความหมายให้เข้าใจตรงกัน วิธีการสอนถูกต้องตามหลักการสอนภาษา ซึ่งเริ่มที่การสอนเป็นตัว เป็นคำ เป็นประโยค ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนภาษาไทยไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวัน และใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนกลุ่มประสบการณ์อื่นๆ เน้นให้นักเรียนนำคำและภาษาที่ใช้ในสังคมมาเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนในรูปของแผนภูมิการอ่าน และในรูปของแผนภูมิประสบการณ์ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักวิธีประเมินผลการเรียนของตนเอง มีการตรวจสอบความก้าวหน้าทาง

ประสบการณ์กว้างขวาง เพิ่มพูนทักษะมากขึ้น นอกจากนั้นควรจะเป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย ครูสามารถทำได้เอง ไม่แพงจนเกินไปและต้องสามารถใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า สื่อการเรียนการสอนภาษาไทยเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญที่ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี หลักในการเลือกใช้สื่อควรเลือกให้เหมาะสม และสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เหมาะกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งนั้นๆ และที่สำคัญควรเลือกให้เหมาะสมกับผู้เรียน ระดับสติปัญญา รวมทั้งความสนใจของผู้เรียน

2.1.6 การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนภาษาไทย

การที่จะรู้ว่าการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยได้ผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรและของผู้สอนมากน้อยเพียงใดนั้นต้องมีการวัดและประเมินผล นอกจากจะเพื่อวัดว่านักเรียนมีความรู้มากน้อยเพียงใดแล้ว ยังสามารถนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สมพร มั่นตะสูตร, 2526)

รูปแบบของการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนและตัดสินผลการเรียนของนักเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามหลักสูตร จึงได้กำหนดให้มีการประเมินผลดังนี้ (กรมวิชาการ, 2535)

1. การประเมินผลก่อนเรียน เมื่อเริ่มต้นการเรียนแต่ละบทหรือแต่ละหน่วย ควรจะได้มีการประเมินผลก่อนเรียนด้วยจุดประสงค์เหล่านี้

1) ถ้านักเรียนยังมีความรู้และทักษะไม่เพียงพอ ให้ครูดำเนินการสอนซ่อมเสริมในจุดประสงค์ก่อนเรียนที่ต้องมีมาก่อน

2) ถ้านักเรียนมีความรู้ความสามารถตามเกณฑ์แล้ว ครูอาจทบทวนหรือให้นักเรียนคนนั้นผ่านจุดประสงค์นั้นได้เลย

2. การประเมินผลระหว่างเรียน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน คือ การประเมินผลความรู้ความสามารถของนักเรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ในระหว่างการเรียนแต่ละหน่วยย่อย จุดประสงค์ใดที่นักเรียนไม่สามารถบรรลุจะต้องสอนซ่อมเสริม

อัจฉรา ชีวพันธ์ (2531) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลภาษาไทยในระดับประถมศึกษาว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการวัดและประเมินผลในลักษณะอิงเกณฑ์ เป็นการตรวจสอบความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนว่ามีพฤติกรรมหรือคุณลักษณะถึงระดับของเป้าหมายที่กำหนดไว้เป็นเกณฑ์หรือไม่ โดยกำหนดเกณฑ์ที่นำมาพิจารณาอยู่ในรูปจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม การวัดและประเมินผลภาษาไทย

ในระดับประถมศึกษา มีลักษณะดังนี้

1. การวัดและประเมินผลก่อนการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายดังนี้
 - 1.1 เพื่อดูว่าผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนภาษาไทยมากน้อยเพียงใด
 - 1.2 เพื่อดูว่าพื้นฐานเบื้องต้นของผู้เรียนเป็นอย่างไร เมื่อได้เรียนไปแล้วมีความรู้เพิ่มเติมขึ้นเพียงใด

2. การวัดและประเมินผลระหว่างการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อ

- 2.1 เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ตามที่ตั้งไว้หรือไม่
- 2.2 เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนยังบกพร่องในจุดประสงค์ใด
- 2.3 เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนของผู้เรียน
- 2.4 เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนของครู

3. การวัดและประเมินผลหลังการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อ

- 3.1 เพื่อตัดสินผลการเรียน
- 3.2 เพื่อนำมาใช้ประกอบการพิจารณาเลื่อนชั้นปลายปี

วรรณิ โสมประยูร (2537) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลวิชาภาษาไทยว่า เนื่องจากภาษาไทยเป็นวิชาประเภททักษะ และมีกระบวนการเรียนแตกต่างจากวิชาอื่นมาก ในการวัดผลจำเป็นต้องวัดทักษะทั้ง 4 ให้ครบทุกด้าน ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะโดยครูควรใช้วิธีวัดผลหลายๆ วิธีตามความเหมาะสม เช่น การทดสอบข้อเขียน การสนทนา การสัมภาษณ์ การรายงาน การสาธิต การเล่าเรื่อง การอภิปราย การถามตอบ และการสังเกตหรือพิจารณาจากพฤติกรรมทางภาษาอื่นๆ ที่แสดงออกเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ได้ครบตามหลักสูตร ในการวัดผลนี้ครูจำเป็นต้องกระทำเป็นประจำและสม่ำเสมอทั้งตอนก่อนเริ่มต้นเรียน ระหว่างเรียน ปลายภาคเรียนและปลายปี เพื่อนำผลจากการประเมินมาซ่อมเสริมหรือปรับปรุงการเรียนการสอน หรือตัดสินผลการเรียนแล้วแต่กรณี

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การวัดและประเมินผลวิชาภาษาไทยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผลมีทั้งการวัดและประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และการประเมินผลหลังการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะต้องเลือกใช้วิธีการตลอดจนเครื่องมือในการวัดและประเมินให้ถูกต้องและเหมาะสม เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การสอบปากเปล่า ตรวจผลงาน ตรวจแบบฝึกหัด วัดด้วยข้อสอบ และนอกจากนี้ยังมีวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาโดยมุ่งเน้นให้สถานศึกษายกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ด้วยวิธีการวัดและประเมินผลที่สะท้อนให้เห็นความ

สามารถที่แท้จริงของนักเรียน ซึ่งเทคนิคและวิธีการประเมินผลสภาพที่แท้จริงดังกล่าวได้แก่ การประเมินผลการแสดงออกและกระบวนการของนักเรียน การประเมินกระบวนการ และผลผลิต การประเมินผลด้วยแฟ้มสะสมงาน

2.2 สารความรู้เกี่ยวกับการสอนอ่านเบื้องต้น

ในการอ่านเบื้องต้นนั้น ครูผู้สอนควรจะศึกษาและพิจารณาถึงวิธีสอนแต่ละวิธี ถึงผลดี และผลเสียเพื่อเลือกนำส่วนดีของแต่ละวิธีมาใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ต้องการฝึก วิธีสอนอ่านทั่วไปมีดังนี้ (สมบัติ ตัญญูรัตน์, 2531)

2.2.1 วิธีสอนแบบสะกดตัวผสมคำ (Synthetic Approach)

วิธีสอนแบบสะกดตัวผสมคำ เป็นวิธีสอนดั้งเดิมของไทยที่ใช้กันมานานตั้งแต่เริ่มมีอักษรไทย ทั้งนี้เพราะภาษาไทยมีเสียงพยัญชนะและเสียงสระคงที่ แนวการสอนแบบสะกดตัวผสมคำ มีดังนี้ (สมบัติ ตัญญูรัตน์, 2531)

1. แยกตัวอ่านทีละขั้นตอน เช่นคำว่า ปาก สะกดว่า ปอ อาปา, ปากอ ปาก
2. ใช้วิธีผสมพยัญชนะและสระให้สำเร็จในตัวแล้วจึงผสมตัวสะกดอ่าน เช่น ปาก = ปากอ ปาก
3. ใช้อุปกรณ์ช่วยในการจำแนกคำ ให้ยึดเสียงสระและตัวสะกด ออกเสียงที่ผสมเสร็จแล้ว และแจกพยัญชนะต้น เลือกที่มีความหมายฝึก เช่น จาน บาน ปาน คาน นาน ฯลฯ

ข้อดีของการสอนแบบสะกดตัวผสมคำ

- 1) ช่วยให้การอ่านกับการเขียนสัมพันธ์กัน
- 2) ช่วยให้เด็กได้หลักเกณฑ์ในการอ่านคำ สามารถสะกดคำใหม่อ่านได้เอง
- 3) เหมาะสมกับลักษณะภาษาไทย

ข้อบกพร่องของการสอนแบบสะกดตัวผสมคำ

- 1) การสอนแบบนี้จะต้องเริ่มโดยการฝึกอ่าน จำพยัญชนะ และสระให้ได้ครบทุกตัวก่อน ซึ่งทำให้เสียเวลาและทรมานเด็กผู้เรียนมาก
- 2) ถ้าสอนด้วยวิธีสะกดตัวผสมคำเพียงวิธีเดียว ทำให้เด็กอ่านได้ช้า และไม่สื่อความหมาย เช่น กก ขก คก งก จก ฉก ฯลฯ
- 3) ประโยชน์ที่ได้จากการอ่านแบบนี้คือการอ่านออกเท่านั้น ไม่สามารถช่วยให้บรรลุเป้าหมายของการอ่าน คือ ความรู้ความเข้าใจในการอ่านได้

2.2.2 วิธีสอนอ่านเป็นคำเป็นประโยค (Basal Readers Approach)

เป็นการสอนอ่านที่มุ่งความหมายในการฝึกอ่าน มีภาพช่วยบอกเรื่องราว มักแต่งเป็นนิทานหรือเรื่องราวสั้นๆ แต่ละเรื่องจะมีคำใหม่ซึ่งเรียกว่าคำแม่บท และคำแม่บทนี้ต้องมีความถี่สูงตั้งแต่ 6 ครั้งขึ้นไป คำแม่บทนี้จะนำไปเป็นตัวนำในการสอนแจกลูก วิธีสอนมุ่งเน้นการอ่านเป็นประโยคเพื่อให้ได้สาระและความหมายของสิ่งที่อ่าน มีข้อดีและข้อบกพร่อง ดังนี้

ข้อดีของวิธีสอนอ่านเป็นคำเป็นประโยค

- 1) มีภาพบอกเรื่อง ช่วยให้เดาเรื่องราวจากภาพได้และช่วยให้เกิดความสนใจอยากอ่าน
- 2) ช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จได้ง่าย เพราะใช้คำไม่มาก คำคำบ่อยๆ
- 3) ช่วยให้ผู้อ่านได้ความหมาย เข้าใจเรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์การสอนอ่าน
- 4) สอดคล้องกับหลักจิตวิทยาของเกสโตลที่บอกว่า เด็กเรียนรู้จากส่วนรวมหรือจาก

ภาพรวมไปสู่ส่วนย่อย คือ การอ่านคำจำโครงสร้างคำให้ได้ก่อนแล้วจึงฝึกสะกดคำภายหลัง

ข้อบกพร่อง

- 1) เด็กจะอ่านด้วยความคล่องปาก บางคนไม่สามารถที่คำอ่านได้ถูกต้อง เขียนไม่ถูก เพราะการอ่านกับการเขียนไม่สัมพันธ์กัน
- 2) เด็กจำคำได้น้อย เพราะแต่ละบทเรียนมีคิใหม่่น้อย
- 3) เด็กไม่สามารถจับหลักเกณฑ์ในการอ่านได้

2.2.3 การสอนอ่านโดยใช้แผนภูมิประสบการณ์ (Experience Approach)

การใช้แผนภูมิประสบการณ์คือ การที่ให้โอกาสเด็กได้เล่าเรื่องราวที่เป็นประสบการณ์ของตน อาจเล่าคนเดียวหรือช่วยกันเล่าแล้วครูเขียนเรียบเรียงคำพูดของเด็กด้วยภาษาง่ายๆ ประโยคสั้นๆ เขียนเป็นแผนภูมิให้นักเรียนได้อ่าน เด็กจะอ่านได้ง่าย เข้าใจง่าย เพราะเป็นเรื่องราวของตนเอง วิธีสอนแบบนี้มีทั้งข้อดีและข้อบกพร่องดังนี้

ข้อดี

- 1) ส่งเสริมให้เด็กสังเกต คิด และพูดแสดงออก
- 2) เด็กเข้าใจเรื่องราวได้ดี ช่วยให้อยากอ่าน
- 3) เด็กได้เรียนหลายๆ ทักษะไปพร้อมๆ กัน เป็นการเรียนรู้ด้วยวิถีธรรมชาติ
- 4) การกระตุ้นให้เด็กได้ระลึกถึงประสบการณ์เดิมของตน ช่วยให้เกิดประโยชน์หลาย

ด้านตามมา ดังนี้คือ

- 4.1 ผู้เรียนนึกภาพประสบการณ์ของตนเองที่สมองอย่างชัดเจน
- 4.2 ผู้เรียนได้ใช้สมอง แปลภาพเป็นภาษาแล้วเล่าเรื่องให้ผู้ฟัง

4.3 กระบวนการคิดเป็นภาพแล้วเล่าเรื่องได้นั้นนำไปสู่ทักษะการแต่งความหรือทักษะการเขียนอย่างเสรี

4.4 จากการเล่าเรื่องแล้วเขียนแผนภูมิการอ่านจะช่วยย้ำการใช้คำและช่วยให้เด็กจำรูปคำได้แม่นยำขึ้น

ข้อบกพร่อง

- 1) การกระตุ้นให้เด็กพูดต้องใช้วิธีการและเทคนิคมาก และครูไม่สนใจทำ
- 2) การเล่าเรื่องของเด็กมักหลีกเลี่ยงคำยากไม่ได้
- 3) ประสบการณ์เดิมของเด็กอาจไม่สอดคล้องกัน การปฏิเสธเด็กคนใดคนหนึ่งอาจทำให้เด็กเสียกำลังใจ

จากที่กล่าวมาถึงข้อดีและข้อบกพร่องของวิธีสอนอ่านแต่ละวิธี ทำให้เห็นว่าวิธีสอนมีทั้งข้อดีและข้อบกพร่องแตกต่างกัน สิ่งที่ต้องทำในการที่จะพัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียนก็คือการพิจารณาเลือกส่วนของแต่ละวิธีมาผสมผสานกัน และจัดลำดับขั้นตอนให้เป็นกระบวนการที่ชัดเจนต่อเนื่อง มีเป้าหมายของการสอนที่เด่นชัด มีกิจกรรมหลากหลายที่จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และสามารถช่วยตรวจสอบการเรียนรู้ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งวิธีการสอนที่ได้จัดตามรูปแบบที่กล่าวมาข้างต้น และจัดลำดับขั้นตอนได้เหมาะสมกับการเรียนการสอนอ่านเบื้องต้นได้ดีวิธีหนึ่งก็คือ รูปแบบการสอนตามธรรมเนียมการสอนอ่าน

2.3 สารความรู้เกี่ยวกับวิธีการสอนภาษาไทยตามรูปแบบธรรมเนียมการสอนอ่าน

2.3.1 ความหมายและความเป็นมาของรูปแบบธรรมเนียมการสอนอ่าน

ความหมายของธรรมเนียมการสอนอ่าน

ธรรมเนียม หมายถึง หลักการอันเป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับคำศัพท์จาก Dictionary of Education ของ Carter V Good (อ้างถึงใน บันลือ พฤกษะวัน, 2534) นัยหนึ่งว่า ธรรมเนียมหมายถึงหลักการสำคัญที่ช่วยปรุงแต่งสมรรถนะทางเชาว์ปัญญา

ธรรมเนียมแห่งการสอนอ่าน หมายถึง แนวปฏิบัติในการสอนอ่านที่ช่วยปรุงแต่งสมรรถนะหรือศักยภาพทางปัญญา หรือ อาจใช้คำว่า แม่บทการสอนอ่านเพื่อพัฒนาเชาว์ปัญญา

ความเป็นมาของการสอนตามธรรมเนียมแห่งการสอนอ่านได้มาจากการค้นคว้าและการอ้างอิงของ Dallmann และคณะ (1978 อ้างถึงใน บันลือ พฤกษะวัน, 2534) ที่ได้มาจากการสอนอ่านโดยวิธีประสบการณ์ หรือการสอนภาษาโดยวิธีประสบการณ์ ซึ่งกล่าวว่า มี 3 ขั้นตอน คือ เน้นการอ่านได้ ให้อ่านรู้เรื่อง วิเคราะห์เรื่องที่อ่าน และสรุปเรื่องที่อ่าน แนวคิดจากพฤติกรรมการอ่านของ Russell (อ้างถึงใน บันลือ พฤกษะวัน, 2534) ที่ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการอ่านไว้

4 ขั้นตอนคือ การสัมผัส (มองเห็น) การรับรู้ ความเข้าใจ และการใช้สิ่งที่อ่าน ซึ่งจากแนวคิดหลัก 2 ประการ ศาสตราจารย์บันลือ พฤกษ์วัน ได้ประยุกต์และผนวกเอาพฤติกรรมการสอนอ่านขั้นที่ 4 ของ Russell เข้ากับวิธีการสอนภาษาโดยวิธีประสบการณ์รวมเป็น 4 ขั้น แต่ก็ยังเห็นว่าไม่เพียงพอ สำหรับการสอนอ่านภาษาไทย เพราะภาษาไทยมีความพิเศษอยู่ที่การออกเสียงคงที่ ทั้งพยัญชนะและสระเข้ามาอยู่ในขั้นการใช้ประโยชน์ (ขยายประสบการณ์ในการอ่าน) และยังสามารถเพิ่มขั้นตอนการจัดกิจกรรมหลากหลายที่จะเสริมบทเรียนให้มากขึ้น เพราะแนวคิดที่ว่า การสอนอ่านที่ดีสำหรับชั้นประถมศึกษาที่มุ่งหวังให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการอ่านนั้น การเรียนอ่านน่าจะเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานเพลิดเพลิน นอกจากนี้ยังมีขั้นวิเคราะห์และการประเมินบทเรียนสอดคล้องกับลำดับขั้นการสอน โดยที่แยกออกมาเป็นขั้นที่ 5 ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและใช้ชื่อวิธีสอนนี้ว่า ธรรมเนียมแห่งการสอนอ่าน

สำหรับเหตุผลสำคัญที่ ศาสตราจารย์บันลือ พฤกษ์วัน ได้ยึดเอาแนวแห่งธรรมเนียมการสอนที่ประยุกต์นี้เป็นแม่บทการสอนอ่านมาใช้ด้วยความมั่นใจสืบเนื่องมาจากเหตุผล 4 ประการ คือ (บันลือ พฤกษ์วัน, 2534)

1. แม่บทการสอนอ่าน มีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในการสอนอ่านอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ ถ้าสอนตามขั้นตอนของวิธีสอนนี้ ความหมายของการอ่านจะถูกนำมาใช้ได้ครบทั้ง 3 ความหมาย ครูจะใช้วิธีสอนและเด็กผู้เรียนอ่านได้ครบทั้ง 3 วิธีและ 3 ทาง รวมทั้งมีสื่อหลัก (แบบเรียนและอุปกรณ์) ทั้ง 3 รูปแบบที่สอดคล้องกับธรรมชาติที่มาของภาษา ดังแสดงให้เห็นความสอดคล้องอย่างชัดเจนในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีสอน สื่อที่ใช้ วิธีเรียนของเด็กและผลที่ได้รับจากการอ่าน

วิธีสอน	สื่อที่ใช้	วิธีเรียนของเด็ก	ผลจากการอ่าน
1. วิธีสอนอ่านแบบเป็นคำเป็นประโยค (Basal Readers Approach)	ใช้ภาพในการสื่อโดยตรง (Pictographs)	อ่านภาพอ่านคำได้โดยใช้ตา	อ่านได้
2. วิธีสอนอ่านแบบสะกดตัวผสมคำ (Synthetic Approach)	ใช้เสียงของภาพในการใช้สื่อ (Phonographs)	ใช้หูวิเคราะห์ผสมเสียงอ่าน (Analyzing and Sound Blending)	อ่านถูก
3. วิธีสอนโดยใช้แผนภูมิประสบการณ์ (Experience Approach)	ใช้ความหมายของภาพสื่อ (Ideographs)	อ่านโดยจำรูปคำที่มีความหมายเด่นที่เคยอ่านมาแล้วโดยระลึกถึงประสบการณ์ใช้สมอง (Words Figuration)	อ่านเป็น

2. เรื่องของการอ่านใช้ประโยชน์จากการอ่าน (Utilization) ตามแนวคิดของ Russell (อ้างถึงใน บันลือ พฤกษะวัน, 2534) ที่กล่าวว่า จุดบกพร่องที่เด็กมีทักษะการอ่านไม่ดีพอ สืบเนื่องมาจากการใช้ประโยชน์ของการอ่านไม่เพียงพอ จึงได้พัฒนาขั้นที่ 3 ของแม่บทการสอนอ่านเป็นขั้นที่ 3 เรียกว่า ขยายประสบการณ์ในการอ่านเป็น 2 แนว

2.1 ขยายประสบการณ์ให้อ่านคำได้มากขึ้น เฉพาะภาษาไทยต้องสอนด้วยวิธีสะกดตัวผสมคำเพื่อให้ได้ตัวสะกดตัวอ่านคำที่แจกลูกได้ให้อ่านหนังสือแตก หรืออ่านคำได้มากขึ้น

2.2 ขยายประสบการณ์ให้ใช้คำที่อ่านไปเรียนรู้โดยการจัดสร้างแผนภูมิประสบการณ์เพื่อเรียนรู้ในวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์อื่นๆ เช่น สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขบร้อง จริยศึกษา ศิลปศึกษา ตลอดจนคณิตศาสตร์ (โจทย์ปัญหา) และอื่นๆ

จากลักษณะการขยายประสบการณ์ในการอ่าน 2 แนวนี้ย่อมช่วยให้เด็กผู้เรียนได้มีโอกาสใช้การอ่านได้มาก กว้างขวาง และไม่ซ้ำซาก และในขั้นของการขยายประสบการณ์ 2.2 เป็นการให้ประโยชน์ของการอ่านได้ไปสู่การอ่านเป็นได้ดี

3. ขั้นการจัดกิจกรรมหลากหลาย นอกจากมุ่งให้เรียนอ่านเป็นเรื่องสนุกแล้ว กิจกรรมเสริมบทเรียนยังมุ่งให้ใช้ประโยชน์ของการอ่านอยู่ด้วยอีกส่วนหนึ่ง หรือใช้ประโยชน์ของการอ่านในเชิงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เช่น อ่านแบบสะกดตัวผสมคำก็นำมาใช้ในการสอนเพราะเสียงพาไป (สะกดคำใช้ได้ทั้งอ่านและเขียน) ได้ดี และอื่นๆ

4. ขั้นประเมินผล ทบทวนและสอนซ่อมเสริม นับว่าเป็นขั้นตอนสำคัญของการสอนอ่าน เช่น การส่งเสริมให้เด็กได้แก้ไข ตกแต่งผลงานของตนเองที่จัดแสดงไว้ได้ เป็นการเน้นการปรับตัว อันเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษา มีการทบทวนการอ่าน การเขียน และอื่นๆ เพื่อเน้นย้ำ การอ่านและการตรวจสอบผล รวมทั้งมีขั้นตอนของการสอนซ่อมเสริมไว้ เพื่อให้ครูได้เอาใจใส่ที่จะช่วยเหลือแก้ไขเด็ก โดยจับพลันและทุกบทเรียน

2.3.2 ลำดับขั้นตอนของรูปแบบกระบวนการสอนอ่าน

บันลือ พุกกะวัน (2534) ได้เสนอขั้นตอนของรูปแบบกระบวนการสอนอ่านไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สอนอ่านได้อ่าน คือ อ่านได้ โดยอ่านแล้วรู้เรื่อง ใช้วิธีสอนแบบอ่านเป็นคำ เป็นประโยค ใช้อ่านนำบทเรียนให้เด็กได้เรียนอ่านทางตา

ขั้นตอนที่ 2 สอนให้วิเคราะห์ผลการอ่าน คือ วิเคราะห์คำ คำศัพท์ รูปประโยคและอื่นๆ โดยสรุปจากบทเรียนที่อ่าน มีการเปรียบเทียบ ประเมินตัวละคร แล้วสรุปให้เด็กได้เรียนอ่านทางสมอง

ขั้นตอนที่ 3 ขยายประสบการณ์ในการอ่าน 2 ทาง หรือ 2 แนว คือ

3.1 สอนอ่านแบบแจกลูก โดยใช้คำแม่บทเป็นตัวนำให้อ่านในมาตราตัวสะกดเดียวกันให้อ่านหนังสือแตกใช้วิธีสอนอ่านแบบสะกดตัวผสมคำ ให้เด็กได้เรียนทางหู

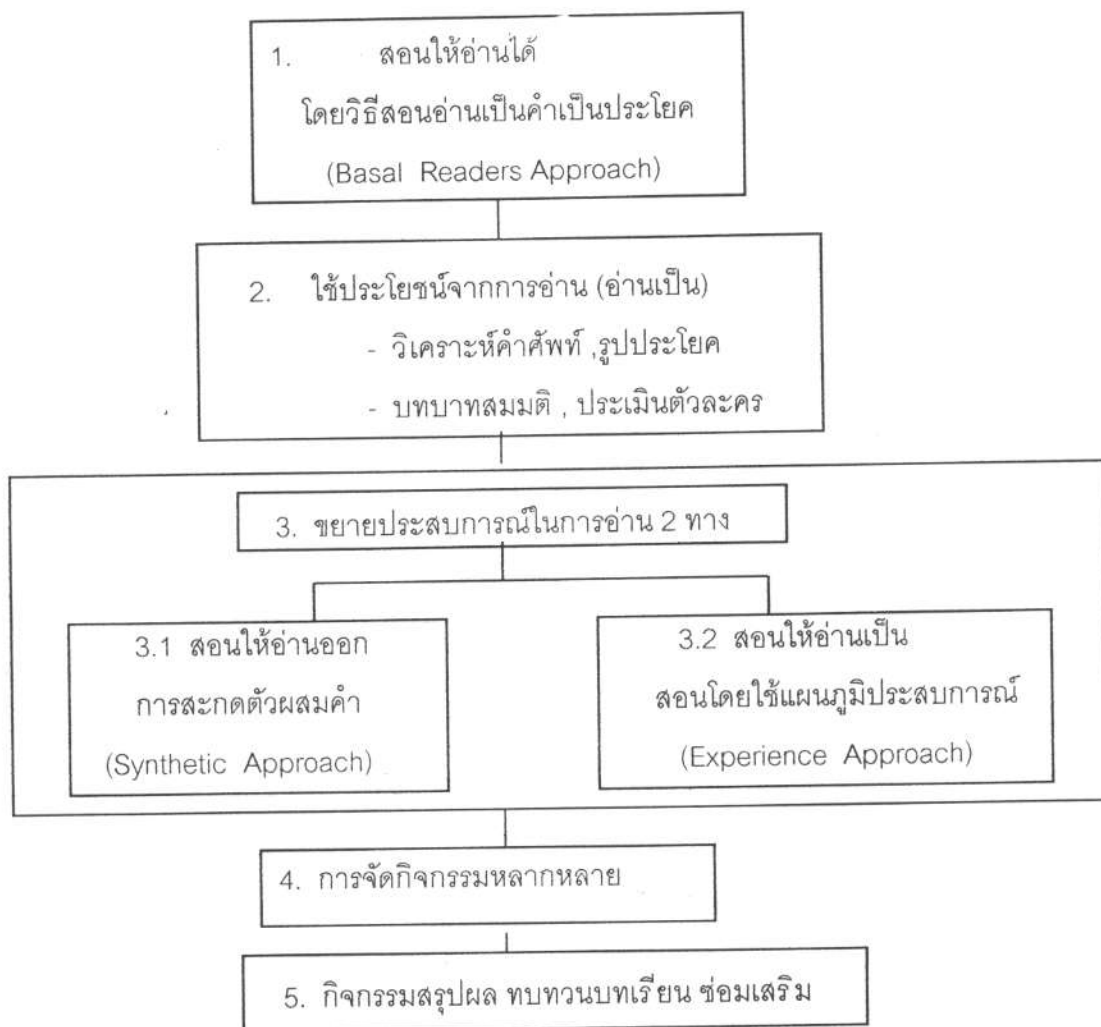
3.2 สอนอ่านโดยใช้แผนภูมิประสบการณ์ โดยใช้คำที่แจกลูกหรือคำในบทอ่านที่ควรได้รับการขยายความ สร้างเป็นเรื่องราวที่สัมพันธ์กับวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ ใช้วิธีสอนอ่านให้อ่านแผนภูมิประสบการณ์ ให้เด็กได้เรียนรู้ทางสมอง

ขั้นตอนที่ 4 จัดกิจกรรมหลากหลายเสริมบทเรียนและเสริมกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ เช่น กิจกรรมการขับร้อง พลศึกษา เกมเล่นทางภาษา คิด เขียน แต่งความ วาด บั๊น งานประดิษฐ์ และอื่นๆ ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน สนองอารมณ์และสังคมในหมู่ผู้เรียน (กิจกรรมต่างๆ ใช้สอดคล้องตามแนวหรือกลวิธีของครู)

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผลการเรียน ทบทวน และสอนซ่อมเสริม โดยมีการจัดแสดงผลงาน ทบทวนกิจกรรม นับแต่เรียนบทอ่านนำ แผนภูมิประสบการณ์และการสอนซ่อมเสริม ให้เด็กได้มีโอกาสรื้อปรังตนเอง พัฒนาศักยภาพของตนโดยครูได้ช่วยเหลือแก้ไขเด็ก และปรับปรุง

การสอนจากการประเมินผลการสอนของตน

จากขั้นตอนการสอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบวิธีการสอนตาม
 ธรรมนูญการสอนอ่านทั้ง 5 แสดงให้เห็นดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการสอนตามรูปแบบธรรมนูญการสอนอ่าน

2.3.3 การจัดกระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบธรรมนูญการสอนอ่าน

บันลือ พุกกะวัน (2533) ได้เสนอแนวการจัดกระบวนการเรียนการสอนตาม
 ธรรมนูญการสอนอ่านไว้ ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การสอนอ่านต้องมุ่งให้อ่านได้ อ่านแล้วรู้เรื่อง จากนั้นหาที่มีภาพประกอบ
 ตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ให้นักเรียนสังเกตภาพ เล่าเรื่องจากภาพ

1.2 ส่งเสริมให้เล่าเรื่องจากภาพในลำดับต่อไปจนจบเรื่อง

1.3 ครูซักถามปัญหา ให้นักเรียนได้สรุปเรื่องจากนิทาน ชักชวนให้อ่านคำใหม่ โดยสังเกตตัวอักษรสีแดง ซึ่งแสดงว่าเป็นคำใหม่

1.4 ใช้คำใหม่แต่งหรือพูดเป็นประโยค หรืออธิบายความหมายตามความสามารถของผู้เรียน

ขั้นเริ่มอ่านบทเรียน

- ฝึกอ่านนำและอ่านตามทีละประโยคประมาณ 2 จบ
- ให้เล่าเรื่องจากการอ่านหรือฟังการอ่าน
- สรุปเรื่องที่อ่าน

เมื่อจบกิจกรรมการเรียนการสอนตามธรรมนูญการสอนอ่านขั้นที่ 1 ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนมีดังนี้

1. เด็กจะเกิดการเรียนรู้ภาษาไทยในระดับ Verbal Chaining เป็นการเรียนรู้ชนิดตอบสนองด้วยคำพูดที่เป็นการเล่าเรื่องประติดประต่อกัน การเรียนเกี่ยวกับโคลงกลอน และการเรียนรู้เกิดขึ้นในขั้น Multiple Discrimination คือเป็นการเรียนรู้ในขยายเนื้อหา เช่น สามารถจำแนกแยกรายละเอียดเนื้อหาที่อ่าน โดยบอกถึงความสำคัญในเนื้อเรื่องแต่ละตอนได้ถูกต้อง

2. ผู้เรียนจะเกิดการรับรู้ (Perception) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับอ่านของ แสดงศัพท์ว่า การรับรู้เกิดจากการแปลอาการสัมผัสออกมาเป็นความหมาย แต่ละคนอาจจะมีรับรู้ต่างกัน แม้ว่าจะมีการสัมผัสเหมือนกัน และการรับรู้ของแต่ละคนไม่จำเป็นต้องถูกต้องและเป็นจริงเสมอไป เนื่องจากสิ่งแวดล้อมและสิ่งเร้าซึ่งทำให้การรับรู้เปลี่ยนไป นอกจากนี้ ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด เมื่อรับรู้แล้วก็ส่งไปเก็บไว้ที่สมอง ซึ่งเปรียบเสมือนคลังเก็บสิ่งที่รับรู้ ซึ่งวิธีเก็บของแต่ละคนจะแตกต่างกัน เมื่อต้องการใช้สมองจึงทำการสรุปเป็นข้อมูลเพื่อนำออกมาใช้ การสรุปข้อมูลจากเนื้อหาที่ได้รับไปเรียกว่า ความคิดรวบยอด

กิจกรรมขั้นที่ 2 เมื่ออ่านแล้วควรสรุปและประเมินตัวละครจากนิทานที่อ่านจากการสรุปเรื่องที่อ่านในบางเรื่อง นักเรียนมักจะสรุปเรื่องได้ไม่ตรงกัน โดยมากจะปรากฏเฉพาะเรื่องที่ไม่แสดงภาพประกอบ อาจดำเนินการดังนี้

2.1 วิเคราะห์คำ คำศัพท์ เปรียบเทียบกัน ขั้นนี้อาจดำเนินการก่อนหรือหลังจากแสดงประกอบเรื่อง แล้วแต่ครูจะเห็นว่าเด็กกลุ่มที่สอนควรได้รับการส่งเสริมให้ใช้ภาษาไปสู่การแสดงหรือแสดงแล้วจึงใช้ภาษาอธิบายช่วยแล้วแต่กรณี

2.2 ส่งเสริมให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ โดยให้นักเรียนที่อ่านได้อ่านทีละประโยค

แล้วให้ตัวละครแสดง

2.3 ประเมินตัวละครว่ามีข้อดีข้อเสียอย่างไร

2.4 นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ควรประพจน์เป็นข้อๆ

เมื่อจบกิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามธรรมเนียมการสอนอ่านในชั้นที่ 2 แล้ว นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ ดังนี้

1. นักเรียนมีพื้นฐานทักษะทางภาษาและความสามารถในการเข้าใจ 3 ระดับ ดังนี้

1.1 Literal Reading คือ การอ่านเอาเรื่อง การอ่านระดับนี้มีความหมายว่าอ่านได้อ่านแล้วรู้เรื่องราวเรื่องอะไร เป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับใคร ผู้อ่านใช้ความสามารถด้านความจำเป็นส่วนใหญ่

1.2 Interpretive Reading คือ อ่านแล้วแปลความ ตีความ ขยายความ ผู้อ่านต้องใช้ความสามารถนอกเหนือไปจากการอ่านเอาเรื่อง คือ ต้องจำเรื่อง ต้องแปลเรื่อง ต้องขยายความ เป็นระดับความเข้าใจที่สูงขึ้นกว่าการอ่านเอาเรื่อง

1.3 Critical Reading เป็นการอ่านขั้นวิจารณ์ การอ่านระดับนี้ต้องใช้ความสามารถของสติปัญญาขั้นสูงสุด โดยอาศัยการอ่านระดับการอ่านเอาเรื่อง แปลความ เป็นพื้นฐาน ผู้อ่านต้องอาศัยประสบการณ์ของตนเองหรือความสามารถการวิเคราะห์ สังเคราะห์ การประเมินค่า มาช่วยในการตัดสินใจและวินิจฉัยเรื่องและข้อความที่ตนอ่าน

2. การที่เด็กนักเรียนได้แสดงบทบาทสมมติ เป็นการตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนแต่ละคนย่อมมีสติปัญญาแตกต่างกัน ครูควรเข้าใจ ยอมรับ ในการเรียนการสอนทุกคนอาจจะประสบความสำเร็จไม่เท่าเทียมกัน และรูปแบบของการเรียนรู้มีหลายอย่าง ดำเนินการสอนอย่างมีขั้นตอนเป็นกิจกรรมหลายๆ แบบ ย่อมมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามความถนัดของตน

กิจกรรมขั้นที่ 3 การสอนอ่านในชั้นขยายประสบการณ์ในการอ่านสองทาง

3.1 การสอนแจกลูกเพื่อให้อ่านคำได้มากและอ่านได้แตกฉาน

3.1.1 ใช้คำแม่บทเป็นตัวนำในการสอนอ่านแบบแจกลูก เพราะคำแม่บทมีการซ้ำสูงจากการอ่าน เด็กผู้เรียนจำคำแม่บทได้แม่นยำกว่า

3.1.2 จากคำแม่บทให้เล่นเกมเสียงเหมือน โดยเน้นที่สระให้เหมือนกับคำแม่บท

3.1.3 ฝึกอ่านของเลือนคำ ซึ่งมีรูปสระว่างคงที่ เปลี่ยนพยัญชนะมาผสมเสียงจากคำแม่บท ย่อมเป็นแนวทางในการอ่าน นับว่าเป็นการเรียนอ่านที่ใช้ในการถ่ายโยงการเรียนรู้ได้ดีแบบหนึ่ง หรืออาจให้ฝึกอ่านสมุดผสมคำโดยมีภาพที่บอกแนวการอ่านออกเสียงในการอ่าน เมื่อเปิด

อ่าน จะพบว่าสระนั้นคงที่แล้วเปลี่ยนพยัญชนะที่เปิดมาผสมอ่านได้เป็นคำๆ

3.1.4 ครูเขียนบทแจกลูกหรือคำที่อ่านออกเสียงเหมือน โดยให้อ่านด้วยวิธีสะกดตัวผสมคำทีละคำ ถ้าเด็กอ่านคำไม่ได้ก็อาจส่งเสริมให้ใช้คำในสมุดผสมคำมาเทียบช่วยในการอ่าน วิธีการอ่านสะกดตัวผสมคำอ่าน อาจฝึกได้ 3 แบบคือ

- แบบที่ 1 ใช้วิธีสะกดตัวผสมคำ แยกพยัญชนะ/สระ/วรรณยุกต์/ตัวสะกด วิธีนี้ควรใช้ฝึกในระยะแรก เช่น

เทียน => ทอ เอีย เทียเทียน นอ => เทียน

- แบบที่ 2 ใช้ฝึกเมื่อคล่องแบบแรกแล้ว ให้ผสมพยัญชนะกับสระ เสร็จแล้วสะกด

เทียน => เทีย นอ เทียน

- แบบที่ 3 ควรฝึกอ่านเพื่อนำทางในการอ่านคำเสียงเหมือนหลังจากเล่นเกมเสียงเหมือน โดยใช้ของเลียนคำ หรือสมุดผสมคำเพื่อให้เห็นว่าการเปลี่ยนพยัญชนะต้นเป็นตัวนำ แต่ใช้เสียงคงเดิม ช่วยให้ผู้เรียนเห็นว่าการสะกดแจกลูกเป็นของง่าย อ่านง่าย

3.1.5 ครูส่งเสริมให้ใช้คำที่แจกลูกพูดเป็นประโยค แต่งเป็นประโยค เล่าเรื่องราว เพื่อขยายประสบการณ์

การสอนอ่านแบบสะกดตัวผสมคำนั้น เด็กมักจะรู้สึกว่ายาก เพราะไม่มีเครื่องมือล่อใจช่วยในการอ่านคำที่อ่านมีความหมายน้อย ทำให้รู้สึกเบื่อเร็ว จึงไม่ควรใช้เวลาฝึกนาน (10 - 15 นาที) ควรแก้ไขปัญหาลดละประเด็น เช่น ช่วยให้ผู้รู้สึกรู้ว่าการสะกดตัวผสมคำนั้นอ่านไม่ยาก ด้วยการเล่นเกมเสียงเหมือน อ่านของเลียนคำ หรือสมุดผสมคำช่วยนำการอ่าน

การสอนแจกลูกมีวิธีการและขั้นตอนการฝึก ควรจะฝึกให้ผู้เรียนได้ฝึกตามขั้นตอนอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเด็กผู้เรียนคล่อง รู้จักใช้วิธีการแล้วอาจให้ฝึกอ่านเอง และทำสมุดผสมคำเอง

3.2 การสอนอ่านโดยใช้แผนภูมิประสบการณ์ โดยใช้คำที่แจกลูกหรือคำในบทอ่านที่ควรได้รับการขยายความ มาสร้างเป็นเรื่องราวที่สัมพันธ์กับวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ ใช้วิธีสอนอ่านโดยให้อ่านแผนภูมิประสบการณ์ ให้เด็กได้เรียนทางสมอง ซึ่งมีแนวทางในการจัดกิจกรรมดังนี้

3.2.1 การขยายประสบการณ์เกี่ยวกับการดำรงชีวิตในบ้านและงานบ้าน

กิจกรรมนี้จะป็นลักษณะที่ชักชวนและสนทนถึงการดำรงชีวิต หรือให้มีความสอดคล้องกับวิชางานบ้านเพื่อให้นักเรียนช่วยกันบอกแนวที่ควรปฏิบัตินำมาเขียนแผนภูมิประสบการณ์ที่บ่งบอกแนวปฏิบัติ อาจมีการแทรกเพลงหรือบทกล่อมร้องที่ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนร้องขับกล่อม แต่ควรเป็นบทสั้นๆ

ในการสร้างแผนภูมิประสบการณ์ มีข้อควรคำนึงถึงดังนี้

- 1) ไม่ควรส่งเสริมให้เด็กนักเรียนคนใดคนหนึ่งผูกขาดการพูดหรือเล่าเรื่องราวคนเดียว
- 2) การเล่าเรื่องราวนั้นไม่ใช่เป็นการตอบคำถาม แต่ต้องพูดเป็นเรื่อง พูดเข้าเรื่อง
- 3) ควรเข้าใจว่า จังหวะใดควรส่งเสริมให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมบ้าง
- 4) การที่จะให้เด็กหยุดเล่า ควรให้คำชมผู้เล่าแล้วนำมาสู่ปัญหา หรือจุดที่เด็กผู้เรียนคนอื่นเล่าได้บ้าง
- 5) เมื่อครูได้เรื่องราวที่น่าสนใจหรือยาวพอที่จะสรุปเรื่องได้แล้ว ก็นำมาสู่วิธีการที่จะสรุป แผนภูมิประสบการณ์ร่วมกัน

3.2.2 สร้างแผนภูมิประสบการณ์สู่การปฏิบัติ

เป็นการมุ่งสร้างแผนภูมิประสบการณ์ให้ยาวขึ้น บอกแนวทางปฏิบัติ อีกทั้งยังเป็นแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาการอ่าน โดยให้สามารถจำรูปประโยคที่ใช้คำมากขึ้น ช่วยพัฒนาความทรงจำในการฟังและการพูด และเมื่อเด็กผู้เรียนต้องฝึกคิดเขียน ช่วยให้ได้รูปแบบของการใช้ประโยคที่ยาวขึ้นได้ดี เพราะเป็นประสบการณ์ของเด็กเอง จากนั้นให้อ่านแผนภูมิ เมื่ออ่านจนเข้าใจดีแล้วควรส่งเสริมความเข้าใจโดยให้หาความสัมพันธ์ของคำ เช่น เปิดไก่ - ข้าว น้ำ - หล้า เป็นต้น

3.2.3 การขยายประสบการณ์ในการอ่านช่วยพัฒนาคำศัพท์และรู้จักอาชีพ

จากแผนภูมิประสบการณ์ จะมีคำศัพท์ปรากฏอยู่ให้นักเรียนทำความเข้าใจ และทราบความหมายของคำศัพท์ร่วมกัน ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ของตนเองพร้อมกับเขียนแผนภูมิประสบการณ์ที่จะนำมาปฏิบัติร่วมกัน

3.2.4 ส่งเสริมและขยายประสบการณ์ให้เรียนรู้ที่จะปฏิบัติตน

เมื่อได้ร่วมกันเขียนแผนภูมิหลักการปฏิบัติตนร่วมกันแล้ว ควรที่จะได้รับการส่งเสริมให้นำหลักการไปปฏิบัติ พร้อมกับให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติในการปฏิบัติตนนั้นๆ

กิจกรรมขั้นที่ 4 การจัดกิจกรรมหลากหลายเสริมบทเรียน และกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งมีแนวการจัดกิจกรรมดังต่อไปนี้ (บันลือ พฤษะวัน, 2533)

4.1 การจัดกิจกรรมหลากหลายย่อมช่วยให้การเรียนรู้การสอนมีความหมายมากยิ่งขึ้น เช่น การสอนที่ต่อเนื่องจากแผนภูมิประสบการณ์ เรื่องผู้มีกิริยาวาจาดี ควรต่อเนื่องกับคำว่าเด็กดี เด็กดีควรมีกิริยาวาจาอย่างไร นำไปสู่การอธิบายและยกตัวอย่างประกอบ หรืออาจจะนำเพลงเด็กดีแล้วสอนขับร้องและแสดงท่าทางประกอบการเคาะจังหวะ นอกจากนั้นอาจกำหนดให้แสดงบทบาทสมมติ ให้ฝึกส่งของ รับของจากผู้ใหญ่ การเดินผ่านผู้ใหญ่ การทำความเคารพ การทักทาย และอื่นๆ

จะเห็นได้ว่าบทเรียนภาษาไทยหรือหน่วยการเรียนรู้หนึ่งๆ สามารถผูกเชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้ผ่านหลายลักษณะการปฏิบัติที่ส่งเสริมการใช้ความรู้ได้ดีและกว้างขวางตลอดจนเป็นบทเรียนที่มีความหมาย มีชีวิตชีวาต่อเด็กผู้เรียนทุกชั้นตอน นั่นคือ แนวการสอนที่ใช้แม่บทการสอนเป็นหลักใหญ่

4.2 กิจกรรมประเภทการเล่นอันเป็นหัวใจของการเรียนรู้ มีดังนี้ (บันลือ พฤษะวัน, 2533)

4.2.1 การเล่นเกมของประลองปัญญา โดยการนำเกร็ดเล่นนั้นมาใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ การสังเกต การเปรียบเทียบ ด้านวิทยาศาสตร์ โดยการทดลองลากรถ เช่น จู โยง ทดลองการลอย การจม ฯลฯ ด้านภาษา ได้แก่ การเล่าเรื่อง ฟังการเล่าเรื่อง เกี่ยวกับสิ่งนั้นและอภิปราย เป็นต้น

4.2.2 การเล่นเกมจินตนาการ ได้แก่ การเล่นปั้นด้วยดินเหนียว การเล่นเกมกระบะทราย การเล่นน้ำ สาดน้ำให้กระจายและอื่นๆ ย่อมส่งเสริมจินตนาการที่เด็กคิดฝันจะเป็นสิ่งนั้น บันควาย บันรด ให้เปรียบเทียบของจริง เพื่อจะใช้ประโยชน์หรือมีไว้เพื่อความภาคภูมิใจ กระบะทราย ช่วยสร้างรูปทรง แผนผังบ้าน บริเวณและการตกแต่งตามจินตนาการของตน

4.2.3 การเล่นเกมชื่นชมความไพเราะ การร้องเพลง การใช้ดนตรี ประกอบจังหวะ การฟังหรือสนุกกับการท่องคำคล้องจองสั้นๆ ให้ลงจังหวะ

4.2.4 การเล่นเกมเพื่อเพาะเรือนร่าง ได้แก่ การเล่นที่ใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายให้ออกกำลัง ที่จัดเป็นเกมการเล่น เกมแข่งขัน ได้ใช้อวัยวะและพัฒนาความคล่องแคล่วของร่างกาย

4.2.5 การเล่นเกมสนองอารมณ์ ได้แก่ การใช้มือและความคิดโดยอิสระ เป็นการระบายสี ตกแต่งแต้มสีตุ๊กตาหรือภาพต่างๆ การฉีกปะกระดาษเป็นภาพ วาดภาพ

4.2.6 การเล่นเกมอย่างชีวิตจริง สถานการณ์ในการเรียนรู้ในห้องเรียนเพียงบางส่วนเท่านั้น ที่สามารถทำและปฏิบัติได้จริง เช่น การกินอาหาร การออกกำลังกาย ส่วนใหญ่สถานการณ์ในการเรียนการสอนมักจะเป็นการจำลองสถานการณ์จึงต้องส่งเสริมให้เล่นบทบาทสมมติเช่น แสดงประกอบนิทาน แสดงการเคารพผู้ใหญ่ การยกสถานการณ์ให้เด็กปฏิบัติจากการแสดงบทบาทสมมตินั้นตามความรู้สึกของนักเรียนจะคล้ายกับสถานการณ์จริง เพราะเด็กๆ ก่อนวัยเรียนชอบเล่นขายของ ครูสอนนักเรียน บทบาทสมมติจึงเป็นสิ่งที่ เป็นเครื่องมือในการสอนที่สามารถนำเอาสถานการณ์ที่ห่างไกลนำมาเรียนรู้ได้

4.3 กิจกรรมการสอนเขียนไทย

Mackay David และคณะ (1970 อ้างถึงใน บันลือ พฤษะวัน, 2534) ได้กล่าวไว้ว่า

การสอนเขียนควรจะสอนควบคู่กับการอ่าน ซึ่งภาษาอังกฤษไม่สะดวกเหมือนภาษาไทย เพราะภาษาไทยมีรากภาษาการผสมคำอ่านโดยใช้เสียงพาไป นั่นคือ อ่านสะกดตัวผสมคำอย่างไรก็เขียนไปตามตัวสะกด ซึ่งกิจกรรมในการสอนเขียนมีลักษณะดังนี้

1) การออกเสียงพยัญชนะและสระคงที่ การสอนอ่านกับการเขียนสะกดตัวจึงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

2) ควรจะนำคำมาใช้ในการสอนเขียนให้เด็กได้เรียนเขียน เช่น ผี กบ ทพทวน การอ่านไปด้วย และทำนองเดียวกันผี กอ่านสะกดตัวผสมคำก็ได้เน้นในการเขียนสะกดตัวไปด้วย

3) การฝึกเขียนภาษาไทยแบบเสียงพาไป (Sound Blending) ย่อมเป็นการทบทวนหลักเกณฑ์ในการอ่านไล่สะกดตัวผสมคำ เพื่อจะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการไล่สะกดคำใหม่ได้ดี เหมาะสำหรับการฝึกเขียนเบื้องต้นอย่างยิ่ง

4) ในขณะที่ฝึกไล่สะกดคำอ่านก่อนเขียนนั้น ย่อมช่วยให้เด็กที่ไม่แน่ใจว่าจะเขียนอย่างไรให้ได้แนวการฝึกเขียนคำต่างๆ ที่เรียนไปแล้ว และยังช่วยเหลือเด็กที่อาย กล้าแสดงออกน้อย ให้กล้าแสดงออกไปพร้อมกับเพื่อนได้ดี

4.4 กิจกรรมการสอนคัดไทย

เมื่อกล่าวถึงการสอนคัดไทยจะต้องมีรูปแบบและวิธีสอนที่แน่นอน วิธีสอนคัดไทยหรือการคัดลายมือ ประกอบด้วย

1) รูปแบบหรือแบบฟอร์มที่ใช้เขียนหัวกระดาษ

2) การกำหนดเกณฑ์ให้ฝึกคัดทีละข้อโดยลำดับ

2.1 หัวกลม ตัวพยัญชนะทุกตัวที่เขียนให้เขียนหัวกลมทั้งหมด

2.2 ตัวตรง อาจเต็มบรรทัด (ระยะแรก) ตัวอักษรตั้งตรง 90 องศา ของเส้นบรรทัด

2.3 ขนาดของตัวอักษรพอดี ไม่อ้วนหรือผอมเกินไป

2.4 เริ่มตัวอักษรเขียนถูกต้องทิศทาง ถ้าเป็นตัวอักษรที่มีหัว ต้องเริ่มที่หัว

2.5 วางสระ วรรณยุกต์ที่ไม่คลาดเคลื่อน

2.6 ไม่เขียนอักษรนั่งเส้น หมายถึง ส่วนล่าง (ส่วนกว้าง) ของตัวพยัญชนะจะไม่ทับเส้นบรรทัด

2.7 เว้นระยะช่องไฟสม่ำเสมอ หมายถึง ระยะห่างระหว่างตัวอักษรต้องห่างกัน อย่างสม่ำเสมอ ห่างพองามและระยะห่างระหว่างตัวอักษรเท่าๆ กัน

3) การตรวจแก้ไข ครูควรเรียกเด็กมาเป็นการส่วนตัว ให้เด็กตรวจสอบด้วยตนเองว่าสิ่งที่คัดนั้นบกพร่องตรงที่ใด เกณฑ์ใด ครูก็เขียนหรือคัดให้เป็นตัวอย่างไว้นอกเส้นคั่นหน้าทุกครั้ง

การกำหนดข้อความให้คัดแต่ละครั้งประมาณ 5-6 ประโยค

4.5 กิจกรรมวาดภาพ

ปกติเมื่อเด็กจับดินสอหรือปากกาหรือสิ่งอื่นใดที่ใช้ขีดเส้นได้ ย่อมต้องการที่จะแสดงความสามารถในการเขียนหรือวาดภาพ การวาดภาพของเด็กส่วนใหญ่ต้องการให้ผู้ใหญ่เห็นผลงานของเขา ได้ทราบเกี่ยวกับเจตนาของเขา ซึ่งเป็นแนวคิดที่ครูผู้สอนควรให้ความสนใจ และส่งเสริมกิจกรรมในการวาดภาพของเด็กผู้เรียนให้ถูกทิศทาง เพื่อส่งเสริมเจตนาที่เด็กคาดหวังไว้ล่วงหน้า หรือจินตนาการของเด็กให้เกิดเป็นความจริงขึ้นมาได้ เด็กผู้เรียนก็จะชอบวาดภาพและให้ความสนใจการวาดภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งครูควรส่งเสริมนักเรียนดังนี้ (บันลือ พฤษะวัน, 2534)

4.5.1 ส่งเสริมให้เด็กได้มีอิสระในการเลือกที่จะวาดภาพที่เขาชอบได้เอง

4.5.2 ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกโดยการเล่าถึงภาพที่เขาวาดเพื่อเสริมสร้างจินตนาการของเด็กให้เป็นจริงขึ้นมา

4.5.3 ควรส่งเสริมให้ใช้ภาษาเขียน นับตั้งแต่เขียนบอกชื่อภาพ เขียนอธิบายภาพ หรือเล่าเรื่องเกี่ยวกับภาพที่วาด

4.5.4 ครูไม่ควรให้รูปแบบหรือกำหนดโครงสร้างหรือวิธีวาดภาพ เพราะการกำหนดโครงสร้างหรือวิธีเขียนภาพนั้นเป็นเรื่องช่างศิลป์หรือช่างเชิงอาชีพ ซึ่งจะเป็นการบีบบังคับให้ได้ภาพสวยงามตามกำหนด ซึ่งเป็นไปได้ยากและหากจะทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจที่จะวาดหรือทำตามที่กำหนดได้ไม่ดี นับเป็นผลเสียมากกว่าผลดีที่เด็กควรจะได้รับ

4.5.5 ควรให้ความสนใจในผลงานของเด็ก ให้คำยกย่องชมเชยและให้กำลังใจ หากจะเป็นการแก้ไขก็ควรแนะนำให้ทบทวนตรวจสอบผลงานของเด็กโดยเด็กเอง

4.5.6 กิจกรรมวาดภาพใช้เสริมการเรียนรู้ได้หลายลักษณะ เช่น จัดทำภาพประกอบภาพหัวเรื่อง ภาพเหตุการณ์ที่เด็กเคยประสบมาแล้ว หรือเป็นภาพที่ต้องการจะวาดโดยอิสระ ภาพที่เด็กวาดนั้นเป็นภาพที่เด็กต้องการแสดงเพื่อการสื่อสารแบบหนึ่ง หากจะส่งเสริมโดยให้เด็กได้มีโอกาสเล่าหรือเขียนอธิบายภาพที่เขาวาดย่อมส่งเสริมจินตนาการเด็กได้ดี และผลของการอธิบายภาพนั้นนับเป็นการฝึกเขียนเรียงความเบื้องต้นที่ดีอีกทางหนึ่งด้วย

4.6 กิจกรรมการปั้นและการเล่นดินเหนียว

การเล่นดินเหนียวเป็นการแสดงออกทางจินตนาการของเด็ก ที่จะปั้นเป็นภาพตามที่ต้องการต้องการเช่นเดียวกับการวาดภาพ จินตนาการในการปั้นของเด็กอาจดัดแปลงผิดเพี้ยนจากความเป็นจริงที่เขามีประสบการณ์มาก่อนก็ได้ ส่วนนี้เป็นความฝันที่เด็กเองก็คิดว่า สิ่งที่เขาแถมแต่งแปลกแตกต่างออกไปนั้นจะช่วยให้สิ่งนั้นดีขึ้น จากนั้นก็เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่าถึงผลงานของตน

และยกย่องชมเชย ในการบันทึกรวบรวมโอกาสได้เลือกปฏิบัติ เพราะทำให้เด็กได้รับการสนองความต้องการในด้านอารมณ์เป็นสำคัญ

การเล่นดินเหนียวมีประโยชน์อื่นๆ หลายประการ เช่น ในกรณีที่เด็กมีปัญหาในการเขียนพยัญชนะ ดินเหนียวก็อาจใช้เป็นตัวอักษร ฝึกกลิ้งนิ้วมือตามตัวอักษรให้ถูกทิศทางก็จะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหาทางการเขียนหรือการฝึกกล้ามมือในการเขียนได้ดี อาจกล่าวได้ว่าการใช้ดินเหนียวให้เป็นเครื่องเล่นนำไปสู่การเรียนรู้ ตลอดจนสนองความต้องการและความสนใจของเด็กผู้เรียนได้มาก ควรได้รับการส่งเสริมอย่างยิ่ง

4.7 กิจกรรมทางภาษา

วัยเด็กโดยเฉพาะเด็กเล็กและวัยประถมศึกษา เป็นวัยที่สนุกสนานกับการเล่น การเล่นเป็นหัวใจของการเรียนรู้ การเล่นเป็นการตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็กอย่างหนึ่ง ฉะนั้นเมื่อเด็กมาโรงเรียนทางโรงเรียนต้องจัดการเล่นเหล่านี้ให้เป็นระบบ คือ มีรูปแบบมีกติกาการเล่น ผ่างด้วยจุดประสงค์ที่ครูเป็นผู้เล็งเห็นเฉพาะประโยชน์ของการเล่น การแข่งขันนั้นๆ ได้ดีด้วย และดัดแปลงการเล่นทั้งหลายให้เด็กผู้เรียนได้ใช้ภาษาหลายๆ รูปแบบดังนี้

4.7.1 อ่านคำประกอบภาพแล้วนำไปสู่การทายคำ

4.7.2 อ่านคำโดยต่อบัตรคำเข้ากับภาพที่ตัดต่อ แล้วใช้คำนั้นพูดเป็นประโยค

4.7.3 การแข่งขันพูดเป็นประโยคยาวเพื่อแสดงถึงความหมายความเข้าใจในคำนั้น

4.7.4 การเขียนตัวหนังสือบนหลังเพื่อน ให้ผู้ถูกเขียนหลังนั้นทายตัวอักษรที่เขียน

4.7.5 การตกแต่งดัดแปลงตัวอักษรแข่งขัน เช่น ล ทำเป็น ส , ค ทำเป็น ศ

พ ทำเป็น ฟ และอื่นๆ

4.7.6 การทายคำปริศนา อะไรเอ๋ย เช่น อะไรเอ๋ย สีชา กินหญ้า อะไรเอ๋ยมีงา
อะไรเอ๋ยที่โตๆ เอาชื่อมาเรียกเป็นทรงผม เป็นต้น

การเล่น เกมแข่งขันทางภาษา ที่สามารถนำมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีมากมายหลายประเภทที่ครูสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเด็กเฉพาะกลุ่มหรือเฉพาะบุคคลได้ดี การจัดการเรียนการสอนในระดับอนุบาล เด็กเล็ก และประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-3) ในการเล่นเป็นตัวนำให้เด็กได้สนุก โดยได้เรียนรู้เป็นผลพลอยได้

เมื่อนักเรียนผ่านกิจกรรมในขั้นการจัดกิจกรรมที่ 4 คือ กิจกรรมหลากหลายเสริมบทเรียนแล้ว สิ่งที่จะเกิดการเรียนรู้กับผู้เรียนมีดังต่อไปนี้

1. เด็กมีพัฒนาการและทักษะทางภาษาในด้านการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนเพิ่มมากขึ้นจากกิจกรรมดังต่อไปนี้ กิจกรรมเกมทางภาษา กิจกรรมการสอนเขียนไทย กิจกรรมการ